

Egy ház körül.

Ennek a mi milliósra hizott parvenü városknak ritka nobilis szigete az a néhány belvárosi utca, melynek mostanában támadt csákánnyal a falánk pesti telek-spekuláció. Valami kedves ódon hangulat vonzott az új nagyvárosnak ezekbe a régi utcáiba és ezt a hangulatot nem riasztotta, csak tarkította a modern nagyváros üzleti forgalma. Egy pesti városrész végre, amelynek multja, gyökere és levegője volt.

A modern üzleti forgalom azonban, úgy látszik, modern nagyon jól érezte magát ebben a hangulatos keretben s mivelhogy az élet könnyökösebb, erősebb a tradícióknál: a dolgok melankólikus, de konstatálni való rendje szerint, a keretnek kellett engednie, tágulnia és összeomlania. A kedves, szép, öreg házak, melyek csak szinte ma is érezhető, büszke erőlködéssel tudtak egyemeletesekké megnőni és barokk alluzióikkal epekedve merengtek a finom, igazi város — Bécs — felé, rendre megadják magukat a csákány-halálnak és nincs kegyelet, nincs esztétika, ami védelmezné, támogatná őket ebben a kegyetlen városban, amely nem ér rá a kegyeletre és amelynek nincs pénze esztétikára. A sajtó is, ha néha ráér a politikától ilyesmire is, csak a házakba beépített nevezetes kocsmák vagy kávéházak miatt jajdul fel és rendszerint megfélekedezik arról, hogy mennyit jelent a mi sivár életünknek egy finom, öregesen cifrázkodó, kedves homlokzat . . .

Még a majdnem egészen egységes és merkantilizmusra nem utalt, arisztokratikus Várban is sorra rombolják újabban a régi házakat és senki sem ügyel rá, senki, hogy az új házakat legalább valahogyan, némi figyelmes jobbra-balra nézéssel, beleilleszszék, belegondolják a régi házak finom füzérébe. Ormótlanul bátor a legtöbb pesti építőművész és izléses, mint egy vasas német. Aggodalom nélkül beleépíti a legalja berlini típusu bérkaszárnnyakat a régi házsorba, mely mellett valamirevaló s jóérzésű ember nem mer hangosan ellépkedni sem, hogy a finom — direkt merengő szerelmeknek való — csendet ne riaszsza.

Ami pedig Berlint illeti, hát attól is lehet még tanulni, csakhogy mást, mint a tiz-tizenöt év előtti, — éppen legrosszabb — építkezés művészetét. Berlinton azt a szigorú és lelkiismeretes örökösést kell megtanulni, melylyel legujabban a város képére vigyáz. Azokat a csakugyan működő szépészeti bizottságokat tessék elplagizálni, amelyek nem engednek még jó izléssel elgondolt házat sem felépíteni, olyat, mely nem igyekszik minden szerénységgel,

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

725.091

Hely

Idő

1913

Személy

Forrás:

Pesti napló

Bp.

(Hely)

1913 11/2

(Idő)

(Köt.)

akár nem is régi, csak újonépült szomszedei közé elhelyezkedni, úgy, hogy el ne különbözödjék, ki ne ríjjon a sorból. Ingyen építést és díjakat adnak a jó házaknak, ha azok környezetük stílusában hajlandók felépítödni. Itt aztán most már alig találunk olyan honnan jött — de furcsa — házakat. Ha valaki különöset, furcsát akar építeni — házat — mint például a színesen népieseket építő Gessner — annak tessék egy egész házsort, vagy egy egész utcát beépíteni.

Mindez abból az alkalomból való újságba, hogy mostanában sok szó esik Budapesten egy új belvárosi házról. A Szervita-tér üzleti házai közé épült és talán nagy egyszerűségével vonta magára leginkább a közfigyelmet. Vitatkoznak fölötte, káromolják és védelmezik oly hevességgel, mintha nem is egy több száz évnek épült házról, hanem egy ciklusig tartó politikai nagyságról volna szó. Pesten ritkaság az ilyen eleven esztétikai közvélemény és arra a legutóbbi bécsi esetre emlékeztet, amikor a bécsi közvélemény csaknem lerombolt egy új házat, melyet a modern vasbeton-konstrukció hivalkodó egyszerűségével mertek beleépíteni a Burg előkelő környezetébe.

Csakhogy éppen ez a pont az, melyben a pesti eset a bécsitől elkülönbözdik. A Burg környékének egysége megállapítható, megnevezhető valami, azonfelül hogy ez a környék művészi szempontból is nagyon értékesen reprezentálja Bécs legjellegzetesebb és legragyozóbb korszakát. Annak az utca-tájéknak pedig, ahová az új pesti ház került, ma már nincsen semmiféle megállapítható karaktere. Itt a közvetlen környezetből már 10—15 éve eltűntek a régi belvárosi házak és azóta itt éppen a legrosszabb pesti építkezés dokumentálódott. Az

új háztól jobbra és balra részint igazán rossz és ennek a kereskedő városrésznek igényeit legkedvezötlenebbül szolgáló renaissance-homlokzatok nagyképüsködnek, részint még ezeknél is kellemetlenebb, minden architektúrától elfugaszkodott, cifra reklám-házak harsogják a tiz év előtti szecesszió legizléstelenebb csatakiáltásait.

Már most az ezektől csakugyan nagyon különböző új jövevénynek mihez kellett volna alkalmazkodnia? Ehez a rossz szomszedsághoz? Az kétségtelen, hogy az új szervitateri ház jobb elvek szerint épült, mint a szomszédai; sőt egyáltalában is érdekes, jó épület, melynek formák dolgában puritán homlokzata helyesen mutatja meg a ház belső konstrukcióját, szükségleteit, rendeltetését. Csak a feltűnő és nem egy városi utca szürkeségébe illő dekorációjáról volna különvéleményem. Azt hiszem, ezeknek a veszettül színes asszír motívumoknak nincs különösebb gyökerük a Szervita-téren . . . De egyébként, a komoly dolgokban, igazán jó ház és kívánatos volna, ha a környezettel való összhangja akként volna teljes, hogy a többi házak hasonlitanának ehez az új házhoz.

Látnivaló, hogy a kérdés nem olyan egyszerű, mint a gyorsan és minden szokatlan ellen elvből felháborodók gondolják. Az bizonyos, hogy kellemetlen látvány, ha egy utcának akár művésztelen szürkeségéből is egyetlen ház kihívó, feltűnő idegenként, kikívánkozik. Az egyénies kísérleteket tessék kertek közepén, színes és független keretben, kőbe, téglába testesíteni; a nagyvárosi utca nem erre való, itt az egység a legfontosabb. Vásznon ecsettel, könnyű kísérletezni, de a téglafelelősséges valami. A házhoz köze van mindenkinek és nemcsak ma, hanem évszázadok múlva is. Mindez igaz. Viszont valahol csak el kell kezdeni a jó építkezést. Az építész legjobb szándékait nem béníthatják meg a félmult rossz példái. Az építész nem mondhat le az egység kedveért művészetének minden vágyáról.

Harmónikusan, a keretbe illeszkedően és mégis, rossz keretben is, minél jobban építeni: ez minden városi építészet egyik legnehezebb problémája. Az aktuális pesti esetben nem foglalkunk ehelyütt állást. Csak magára a problémára akartunk kissé rávilágítani.

Bs. A.